ב מ ד י נ ה

העם

183 יום

הצעיר הישראלי הממוצע רגיל להתיחס אל הקורה במרחב כאל דבר מופשט, שאינו נוגע לו במיוחד. אך השבוע חדר המרחב ל־ביתו ממש: בצורה של צו המאריך את גיו־סו ב־183 יום נוספים.

מלבד קומץ אנשים אין איש בישוב היודע בדיוק את הרקע להחלטה זו (ראה דברי ה־עורך אל הקוראים). אולם לקוראי העיתונים היתה הזדמנות לעקוב אחר המישחק המוזר של ראשי המדינות והצבאות, המשתמשים איש באיומי יריבו כדי לשכנע את אזרחיהם שהצד השני מתכוון להשמידו.

אחד המשקיפים האוביקטיביים המעטים בארץ, האנגלי רוי (בעיני הגר הגר בתוכנו) אלסטון המשתתף דרך קבע בהארץ, הגיב על ההחלטה בכמה הרהורים העשויים לעורר מחשבה:

„מר בן־גוריון מזה, וגנראל נגיב וקולונל שישאקלי . . . מזה, מנצלים אלו את אלו כדי לחדור עוד יותר לתחום האזרחי... בתכניות להקמת צבאות גדולים ומשוכללים יותר. כמובן לא זוהי הדרך לחולל שלום...

כמעט אין ספק כי מטרת הממשלה הנוכ־חית היא להעמיד בישראל צבא שגודלו אינו עומד ביחס לגודל הארץ ולממשותה של סכנה קרובה מעבר לגבולות. השפעת הצע־דים החדשים... תגרום בהכרח למשהו קרוב מאד למדינה צבאית...

תתהה מדינה יהודית רחוקה מאד מהאי־דיאלים של 1948 ומהגות השנים שקדמו לה.“

המשק

דרושות: ידיים למושכות

תוך ימים ספורים ייחתם הסכם השילומים עם גרמניה המערבית, אך טרם הוקמה רשות מוסמכת לריכוז הקניות. גם דו״ח הכלכלן ש. טרון, המכיל תכנית פיתוח מפורטת לעשר שנים בעזרת כספי השילומים, עדיין מונח במגירות השרים הכלכליים.

בינתיים מסתובבים מנהלי חברות הסח־דרותיות וסוחרים זריזים בארצות הגובלות בגרמניה ואף בגרמניה עצמה (למרות האי־סור) בתקוה להנות מזרם הסחורות הגרמ־ניות בהקדם האפשרי. בין הסחורות המבו־קשות: ציוד לבתי מלון ומכונות לעיבוד חמרי הגלם כרויי מחצבות הנגב.

הקוץ באלייה. אחר מותו של אליעזר קפלן לא נמצא שר כלכלי שיקח לידיו את מושכות השילומים. דב יוסף התחמק מכך בכל יכולתו, שר החקלאות פרץ נפתלי יוצא־ישראלי ייצמד לתעשייה הגרמנית לשנים רבות, גם כעבור תקופת השילומים. כי חל־קי חילוף למכונות גרמניות אפשר להשיג בגרמניה בלבד.

ציונות

למי צלצלו הפעמונים?

כשירד החייל הבריטי האחרון לסירתו ב־נמל חיפה, השאיר אחריו שני קברים פתו־חים. באחד שכבה גופת המנדט הבריטי, ש־החזיר את נשמתו להוד מלכותו. בקבר ה־שני, נסתר מן העין, שכבה התנועה הציו־נית.

משך דור שלם קבעה התנועה הציונית ה־בינלאומית את הממשלה־בדרך, ששלטה ב־גורלם של יהודי ארץ־ישראל. אולם כשירד הדגל הבריטי מן התורן, קם דוד בן־גוריון וביטא את דעת כל תושבי המדינה החדשה: יהודי ישראל בלבד יבחרו בממשלת ישראל. כל ציוני החפץ להשתתף בבחירתה, לקחת חלק בהכרעת גורל הארץ, מוזמן למכור את ביתו הנחמד בברוקלין, יוהנסבורג או סיד־ני, לעלות לישראל.

הציונים בכל העולם נשארו לפתע ללא מטרה, ללא תפקיד וללא התעסקות ברורה. כמו האינטרנציונל הקומוניסטי, שהפך ב־שעתו בעל כורחו לכלי בידי המדינה היחי־דה בה השתלט הקומוניזם, כן היתה התנועה הציונית לכלי בידי ממשלת ישראל.

מקרה בלבד. תוך שנים מעטות הת־נוונה התנועה. תפקידה היחידי ששרד היה אוסף כספים למען המדינה הקבצנית, אולם גם בין אוספי הכספים היו הציונים מיעוט. רוב הכספים באו מכיסם של יהודים מתבול־לים שלא התעניינו בגורל הארץ, חשבו שהם תומכים בכמה פליטים מסכנים. הם דחו בש־אט־נפש את החשד כי הם ציונים. הם היו אזרחים אמריקאיים, מוצאם היהודי היה מקרה (מעציב) בלבד.

כדי לעודד את התורמים האלה, מסר ראש ממשלת ישראל כמה הכרזות מרגיעות, ש־חיזקו את המגביות אך תקעו סכין בגב ה־תנועה הציונית. בין אלה היתה ההכרזה ה־מפורסמת כי אין יהדות אמריקה בחזקת גלות, וכי הציונות מתכוונת רק לעדות יהו־דיות נרדפות הרחק ממדינת הדולארים.

הציונים לא רצו למות. הם רצו במשהו ממשי, בולט לעין, שיוכלו להציגו לעיני או־הדיהם. דרישתם: על מדינת ישראל להכיר בהסתדרותם כנציגת העם היהודי בפזורה.

אסון קטן. היתה זאת דרישה בלתי־נעימה. שום שר ישראלי לא יכול היה ל־התנגד לה בפומבי, מבלי להוריד את מכת המוות על תנועתו של בנימין זאב הרצל. אולם שום שר לא יכול היה להסכים לה מ־בלי לפגוע קשה ברגשות מאות אלפי היהו־דים הבלתי־ציוניים, שמילאו את כיסי המג־בית וקיימו למעשה את המדינה. כי יהודים אלה מכחישים בתוקף שקיים דבר ששמו עם יהודי, בפחדם כי ביום בהיר אחד תישמע גם באמריקה הקריאה הנושנה: יהודים, לכו לישראל!

בי. ג׳י. בחר, לבסוף, בדרך שהבטיחה הר־בה מבלי לקיים כלום. הוא הציע חוק המוסר רשמית לתנועה הציונית את הדאגה לקליטת העלייה, מבלי למסור לה את המעמד („סטא־טוס“) של נציגת העם היהודי בפזורה. היה זה מוצא דיפלומטי לדוגמה. אולם קרה לו אסון קטן.

פרי המזל. כשצילצלו הפעמונים בכנסת והודיעו לח״כים הנכבדים שהבית עומד ל־הצביע על ההצעה, נוכחו שני הצדדים לד־עת כי נוכח רוב אנטי־ממשלתי. היה זה מקרה בלבד: בדרך כלל אין נבחרי האומה סבורים שתפקידם הוא לשבת באולם הכנסת תמורת משכורתם, והם מסיילים בארץ וב־עולם, עוסקים בתפקידים אחרים או שותים כוס תה במזנון. הרכב הקומץ הנוכח הוא פרי המזל.

בין הנדהמים היה גם הח״כ הפרוגרסיבי יזהר הררי, הצבר בעל המשקפיים השחו־רים. כאיש אופוזיציה הציע הצעה לתיקון הצעת החוק, להכליל בו את „הסטאטוס“. אולם היתה זאת ג׳יסטה תעמולתית בלבד, כי הררי, עדין־ההליכות, בודאי לא התכוון להכניס את הממשלה לבוץ. אלא שהאופוזי־ציה לא יכלה להיסוג, המיעוט של תומכי־המשלה לא יכול היה למנוע. נתקבל התיקון המכיר בתנועה הציונית כנציגת העם היהודי בפזורה.

עתה עברה התדהמה לחדרי הממשלה. היתה הברירה: לקבל את הגזרה, או לבטל את החוק כולו, להלבין את פני הציונים ב־כל רחבי העולם. בהתקפה ראויה־לציון של אומץ־לב בחר בי. ג׳י. בדרך השנייה. באיימו על חבריו שיתפטר אם לא תתקבל דעתו, ביטל את החוק, מסר בזאת את הודעתה ה־רשמית של הממשלה שאין היא רואה עוד בתנועה הציונית נציגת העם היהודי.

דרכי־אדם

בן מזכיר את אביו

לפישל אהרונסון איש זכרון־יעקב וגיבור נילי היו ארבעה בנים ושתי בנות המפורס־מים שבהם: אהרון, שרה, אלכסנדר, רבקה. שני בנים האחרים: צבי ושמואל (סם) אינם נזכרים בהיסטוריה של רשת הריגול הזכרו־נית המפורסמת.

כאשר כתב מזכיר המועצה המקומית של זכרון־יעקב אריה סמסונוב, מסכת לכבוד חג היובל של המושבה (ראה עמודים 9—8) והק־דיש אחת משש תמונותיה לגיבורי נילי, לא מצא לנחוץ להעלות את זכר שני האחים ה־בלתי־ידועים ברבים. אולם דווקא להם נותרו צאצאים ואחד מהם, מלאכי, בנו של צבי, התמרמר על ההתעלמות מאביו המנוח, הא־שים את מחבר המסכת בסילוף ההיסטוריה.

ההאשמה הוטחה בפניו של סמסונוב בנו־כחות קהל אלפים באיצטד זכרון־יעקב, מיד לאחר סיומה של ההצגה. הגיב סמסונוב לת־גובה הצעקנית: „אני מוכן להושיט את מלוא העזרה לכל מי שרוצה לכתוב את ההיסטוריה האמיתית“ של זכרון, „לי ברור שאיש לא ייטיב לכתוב אותה ממני.“

הממשלה

קידם כל: איש מפלגה

השעה היתה אחרי 9 בבוקר, ולפי דעת אותם שהכירו את מנהגיו של דוד צבי פנקס, היתה זאת שעה מאוחרת בשבילו לקום. בפרוזדורי מלון המלך דוד, שם ב־לה בדרך כלל את לילותיו, אם לא היה כדאי לו לחזור אחרי עבודתו הירושלמית לביתו התל־אביבי, החלה התרוצצות.

לדפיקות בדלת לא ענה א־ש. חיפשו מפתח רזרבי, בלי למצאו. ב־9.30 בדיוק פתח אב־רהם מסלר, נגר, את דלת החדר בעזרת מפתח גנבים, נדהם למראה עיניו. בין תיקי משרדו ועיתונים מפוזרים על מיטתו ולרגליה, שכב השר על צדו הימני ללא רוח־חיים.

בערך שמונה שעות לפני כן, כשישב על מיטתו להתפשט, הפתיעו המוות הפתאומי ברגע שהוריד את הגרב מרגלו הימנית. שני האנשים הבאים שנכנסו לחדר היו: הרופא שקבע את המוות, דר״ קלי, רופא משרד המשפטים, וחוקר משטרת ירושלים, הקצין גייאר, שבדק אם לא היה מקרה אלימות. ראשון השרים שהגיע לבית המלון לאחר ההודעה הדחופה שנשלחה לחברי הממשלה היה דב יוסף, שהיה באחד ממצבי־רוחו ה־זעפניים הידועים. ליד הדלת געד בשוטר, שהכנ־ס מספר עיתונאים, קיבל מפיו שיעור מועיל ביחסי־ציבור: „תסלח לי, אדוני השר, יש לי הוראות לכבד תעודות־עיתונאים בכל מקרה!“ יוסף נהם אי־שביעת רצון, העיתונאים נכנסו.

למשל: אחוזת קבר. בחדרו בקומה הרביעית שכב על אלונקה מונחת על הארץ ומכוסה טלית, מי שהיה עד לפני מספר שעות שר התחבורה. ראשו היה מופנה אל החלון הפתוח, מבעדו אפשר היה להשקיף אל חומת העיר העתיקה. מנהל המלון גילה כי החדר, שנשמר לפנקס בקביעות, נבחר על ידו במ־יוחד: בשעת תפילותיו אהב פנקס לפנות דרך החלון, אל הר הבית.

כרגיל במצבים דומים, לא חסר היה גם כאן היסוד הדרמתי והמיסתורי הקשור ב־מוות: ישעיהו גולדין, סגן המפקח על התע־בורה, שבילה עם פנקס את השעות לפני מותו בשיחה על ענייני המשרד, סיפר שעם גמר השיחה על ענייני העבודה נתגלגלה ה־שיחה על עניינים אישיים יותר. למשל: אחוזת קבר. שח דוד צבי פנקס: יש לי אחוזת קבר של אבי בתל־אביב, שם יקברו גם אותי. אך אינני מתכוון למות עדיין במהרה.

התקפת לב פתאומית שמה קץ לבטחונו תוך שעה, במהירות כזו עד כי לא הספיק לקרוא לעזרה.

„בושה וחרפה!“ משה שרת, עליו הוטל התפקיד הבלתי נעים להודיע למשפחה, טען כי אינו מכיר אותה אישית, לקח את משה שפירא כמלווה. כשהגיעו בשעה שתיים אלמנתו ובתו של פנקס מתל־אביב, היה הכל

מלאכי אהרונסון תובע את זכר אביו
יותר סוב ממני? בבקשה

הארץ

כשבראש כל משלחת צועד פיני נושא שלט המדינה שממשלתה צועדת אחריו (העולם הזה)

יעקב בלצר, גבעתיים
הענף הספורטאי: אקרובטיקה מילולית.

תושב ישראלי בשם כהן, אשר נשא אשה קרושה (על המשמר)
רות בס, קריית מוצקין
בתיאבון!